

Ronde 6

Els Plessers & Liesbet Moeyaert
Erasmushogeschool Brussel
Contact: *els.plessers@ehb.be*
liesbet.moeyaert@ehb.be

Inspelen op talige uitdagingen in de grootstad

1. Aanleiding

Bij de Educatieve Bachelor Kleuteronderwijs van de Erasmushogeschool Brussel willen we de studenten voorbereiden op de complexe grootstedelijke realiteit waarin ze zullen werken.

Het stijgende aantal kinderen dat thuis een andere taal dan het Nederlands spreekt vergt een didactische aanpak die ruimte creëert voor taalontwikkeling in het Nederlands (en voor sommige leerlingen zelfs taalverwerving van het Nederlands). Ook in de communicatie tussen de school en de thuisomgeving hebben zich een aantal veranderingen voorgedaan als gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen. We willen onze studenten leren omgaan met de (talige) uitdagingen van de grootstad: superdiversiteit, meertaligheid, thuistaal versus schooltaal, kansrijk versus kansarm, (laag)geletterdheid, enz. Binnen de taalgerichte opleidingsonderdelen vernieuwen we voortdurend onze aanpak om studenten taalcompetent, open, kritisch en leerbereid aan de start te brengen.

8

2. Taalcompetenties van toekomstige kleuterleraren in een grootstedelijke context

In de publicatie ‘De taalcompetente leraar’ van de Taalunie lezen we: “In Vlaanderen zijn sinds het schooljaar 2019-2020 de nieuwe basiscompetenties van de leraren van kracht. Deze wettelijke kaders beschrijven de vakinhoudelijke, vakdidactische, pedagogische en professionele bekwaamheden waaraan elke leraar moet voldoen. Wat daarbij opvalt, is dat veel van die bekwaamheden expliciet talig zijn of een beroep doen op de taalcompetenties van de leraar. Meer nog: de verwevenheid van taal met didactisch, pedagogisch en professioneel handelen blijkt sterker dan ooit tevoren”. De taalcompetenties die de Taalunie in deze publicatie formuleert, zijn dan ook een heel nuttige aanvulling op de basiscompetenties en helpen ons om gericht aan de slag te gaan in de lerarenopleiding.

Van alle taalcompetenties die in deze publicatie worden opgesomd, blijken er enkele voor onze studenten bijzonder uitdagend te zijn. Dit heeft te maken met het feit dat wij hen opleiden om te gaan lesgeven in een grootstedelijke context en hen daar van bij het begin van hun traject in onderdompelen. Zo is er het taalontwikkelen en gedifferentieerd lesgeven aan zeer taalgemengde kleutergroepen, met het bieden van passend taalaanbod, voldoende interactiekansen en feedback. Daarnaast is er de communicatie met een heel diverse oudergroep, zowel qua taal als qua geletterdheid en sociaal-economische status, wat zorgt voor extra uitdagingen op het vlak van het communiceren met en het betrekken van ouders. Ten slotte is er – misschien vooral in Brussel – de taalvaardigheid en -kennis in/van het Nederlands van studenten zelf, waaraan we tijdens de opleiding werken en die zij later ook als leraar moeten blijven ontwikkelen.

3. Ontwikkeling van taalcompetenties van kleuterleraren

Om tot de ontwikkeling van deze taalcompetenties te komen, zetten we in op:

- omgaan met talige diversiteit en het stimuleren van de taalontwikkeling van alle kleuters;
- communiceren en samenwerken met een talig diverse oudergroep;
- reflecteren over de eigen (meer)talige situatie en het toewerken naar het vereiste niveau Nederlands voor opleiding en beroep.

3.1 Omgaan met talige diversiteit en de taalontwikkeling van alle kleuters stimuleren

Binnen de opleidingsonderdelen vakdidactiek Nederlands voor het kleuteronderwijs baseren we ons daarbij op recente wetenschappelijke inzichten zoals de zeven didactische principes voor hedendaags, uitdagend en taalkrachtig kleuteronderwijs (Schiepers e.a. 2024).

Hierbij komen de taalcompetenties in verband met interactie (1), formuleren (2), uitleg geven (3), taalsteun bieden (4) en talig geschikt lesmateriaal bieden (5) aan bod.

3.2 Communiceren en samenwerken met een talig diverse oudergroep

Bij het communiceren en samenwerken met een talig diverse oudergroep zetten we in op zowel taal als op het geletterdheidsniveau, met het oog op het ondersteunen van de taalontwikkeling thuis (van der Pluijm 2022).

Hierbij komen vooral de taalcompetenties in verband met interactie (1) en formuleren (2) voor volwassenen aan bod.

3.3 Reflecteren over de eigen (meer)talige situatie en toewerken naar het vereiste niveau Nederlands voor opleiding en beroep

Hierbij komt vooral de competentie in verband met eigen taalcompetenties blijvend ontwikkelen (6) aan bod.

4. Hoe ziet dat eruit in de praktijk?

We bieden opleidingsonderdelen aan waarbinnen studenten op verschillende manieren kennis, inzichten, vaardigheden en attitudes ontwikkelen. Het gaat om:

- hoor- en werkcolleges in verband met taalontwikkeling en didactiek Nederlands (thuis taal en niet-thuis taal), over de drie deeltrajecten heen (zie: Schiepers e.a. 2024);
- stages met opbouwend aandacht voor en oefening op het begeleiden van talige activiteiten, taalontwikkelen lesgeven in alle domeinen en taal de hele dag (bijvoorbeeld: bij routines);
- het opleidingsonderdeel ‘Talige uitdagingen in de grootstad’, waarbij studenten diepere inzichten verwerven in meertaligheid, de tegenstelling kansarm-kansrijk, thuis taal-schooltaal, (laag)geletterdheid en talige diversiteit, en kennismaken met organisaties die Brusselse scholen ondersteunen op het vlak van taal en ouderbetrokkenheid, zoals het Onderwijscentrum Brussel, Foyer en Ligo Brusselleer.

Naast stagelessen, talige speelplekken en activiteiten zijn er doorheen de opleiding verschillende opdrachten in verband met taalontwikkeling en taalonderwijs, zoals analyses van talige interacties met video coaching, kijkwijzers in verband met taaldidactiek, het talentportret van kleuter en gezin, en een observatie-instrument over omgaan met taaldiversiteit in de stageschool.

Bij alle studenten is er aandacht voor het verwerven van academisch Nederlands tijdens alle lessen en voor studenten die hun eigen taalvaardigheid Nederlands moeten verbeteren is er, naast het verplichte remediëringstraject, taalondersteuning via verschillende kanalen. We leggen de lat hoog voor Nederlands, omdat leraren nu eenmaal taal aanleren aan kinderen, bij uitstek in de Brusselse context waar kinderen vaak alleen op school het Nederlands horen. We wijzen hen op het belang van het blijvend verder ontwikkelen van hun taalvaardigheid Nederlands en bieden daarvoor een stimulerende leeromgeving aan. Tegelijk waarderen we het meertalige repertoire van de studenten, dat een troef is in hun contacten met ouders en partners in en om de school.

Drie projecten waaraan studenten participeren binnen de opleiding willen we tijdens onze presentatie op de HSN-conferentie in de kijker zetten, omwille van hun verwevenheid met de (Brusselse) grootstedelijke context.

1. Het project ‘Vertellen in de grootstad’

Studenten kunnen ervaren wat het kan betekenen om hun eigen meertaligheid in te zetten als troef, door te vertellen in duo’s, in het Nederlands en in een andere taal. De studenten bereiden op school, gedurende een aantal werkcolleges, verhalen voor die ze in een Brusselse bibliotheek gaan vertellen aan diverse kleutergroepen. Dit is bij uitstek een moment voor meertalige studenten om hun meertaligheid positief te ervaren en om te zien welk effect zowel het tweetalig vertellen als de interactie over meertalig opgroeien bij de kleuters heeft.

2. Het project ‘Boekenbende aan Huis’ van de Brusselse bibliotheken

Studenten gaan vijf keer bij een Brusselse kleuter thuis voorlezen, betrekken ouders daarbij en bezoeken met het gezin de bibliotheek in hun buurt. Ze leren hierbij de thuissituatie van een Brusselse kleuter kennen, gaan in interactie met meertalige, vaak laaggeletterde en/of kortgeschoolde ouders, en bouwen een band op met het gezin. Veel studenten beginnen met een klein hartje aan dit project en geven achteraf aan een evolutie te hebben doorgemaakt (bijvoorbeeld op het vlak van contact leggen met ouders, een onbekende Brusselse wijk verkennen) en in de interactie met het kind een groeiproces te hebben vastgesteld. Daarnaast beleven ze meestal erg prettige en leerrijke momenten, samen met het gezin.

3. Het project ‘Taalbende aan Huis’

Dit project hebben we zelf in het leven geroepen als opvolger voor ‘de Boekenbende’ om de studenten de kans te geven om het contact en de interactie met kinderen en ouders thuis te verdiepen. Een halfjaar na de Boekenbende gaan ze opnieuw vijf keer naar hetzelfde gezin om de talige interactie in de thuistaal tussen ouder en kind te stimuleren bij dagelijkse activiteiten. Het idee voor dit project hebben we opgedaan bij Martine van der Pluijm van Hogeschool Rotterdam. In haar eerste project ‘Thuis in Taal’ (van der Pluijm 2022) werkte zij een methodiek uit voor een intensieve samenwerking tussen leerkracht en ouders. In haar volgende, lopende project ‘Maatwerk’ zet ze in op taalstimulering thuis. Na de Boekenbende, die vooral gericht is op het binnenbrengen van boeken bij gezinnen die minder vertrouwd zijn met (voor)lezen, krijgen studenten met de Taalbende meer zicht op talige interacties thuis en oefenen ze taalontwikkende interactievaardigheden met kinderen in de thuiscontext. Ze betrekken de ouders actief bij die interactie terwijl ze aansluiten bij dagelijkse activiteiten als koken of de was opvouwen en gaan ook met de ouders gesprekken aan over het belang van rijke interacties in de thuistaal.

Wij zijn voortdurend op zoek naar wetenschappelijke inzichten en vernieuwende methodieken om de taalcompetenties die onze studenten in de grootstedelijke context nodig hebben, te ontwikkelen tijdens de opleiding, en willen hier graag over in gesprek gaan tijdens onze sessie.

5. Vraag voor publiek

Welke taalcompetenties moeten (kleuter)leerkrachten in een grootstedelijke context extra ontwikkelen en welke aanpakken werken om studenten van de lerarenopleiding daarin te trainen?

Referenties

- Rukkink, R. & R. Oostdam (red.) (2016). *Onderwijs en opvoeding in een stedelijke context. Van startbekwaam naar stadsbekwaam*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Schiepers, M. e.a. (2024). *Boordevol taal. Didactiek Nederlands voor het kleuteronderwijs*. Gent: OWL Press.
- Van der Pluijm, M. (2022). *Thuis in Taal. Samenwerken met alle ouders aan de taalontwikkeling van hun jonge kinderen*. Leiden: Tutti.
- Vanhooren, S. & L. Wulftange (2020). 'De taalcompetente leraar. Een referentiekader voor taalcompetenties van leraren in Nederland en Vlaanderen'. Den Haag: Nederlandse Taalunie.